

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 7. desember 2012.

Frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging), 496 mál.

Alþýðusambandi Íslands hefur borist til umsagnar frumvarp til laga um breytingar á lögum nr. 95/2000 um fæðingar- og foreldraorlof, 496 mál. Frumvarpið kemur í framhaldi af yfirlýsingum ríkisstjórnarinnar og greinargerð með fjárlagafrumvarpinu fyrir árið 2013.

Rétt er að halda til hags áður en lengra er haldið að Alþýðusamband Íslands hefur gagnrýnt ýmsar þær breytingar sem gerðar hafa verið á lögnum síðustu ár. Breytingar sem fela í sér að þak á upphæð fæðingarorlofsgreiðslna hefur ítrekað verið lækkað og hlutfall greiðsla úr fæðingarorlofssjóði skert svo dæmi séu nefnd. Alþýðusambandið hefur bent á að miklar skerðingar á greiðslum í fæðingarorlofi síðustu misseri hafa skapað verulega hættu á að bakslag verði hvað varðar þá mikilvægu réttarbót sem lögin fólu í sér í upphafi. Þannig liggur fyrir að þátttaka feðra í töku fæðingarorlofs hefur minnkað að undanfögnu og skerðingarnar hafa skapað ýmis konar vanda fyrir foreldra nýfæddra barna og sem hafa ættleitt börn eða tekið í varanlegt fóstur.

Í þeim drögum að frumvarpi sem nú liggja fyrir eru tekin fyrstu skrefin til að færa réttindi í fæðingarorlofi aftur í fyrra horf og síðan að bæta þann rétt enn frekar. Þar er í mikilvægum atriðum komið til móts við þau sjónarmið sem ASÍ hefur sett fram, bæði hvað varðar efni og forgangsörðun. Efnisþættir frumvarpsins eru eftirfarandi:

1. Lagt til að hámarksgreiðslan (þakið) á mánuði hækkuð úr 300 þús. kr. í 350 þús. kr. og að miðað verði við 80% af meðaltali heildarlauna foreldra á viðmiðunartímabilinu.
2. Gert er ráð fyrir að réttur til fæðingarorlofs falli niður við 18 mánaða aldur barns í stað 36 mánaða. Með þessu er verið að færa þetta ákvæði laganna til fyrra horfs.
3. Lagt er til að réttur foreldra alvarlega veikra eða fatlaðra barna verði bættur þannig að hætt verði að miða við lengd sjúkrahúsdvalar þegar tekin er ákvörðun um lengingu enda fá foreldrar að fara heim með nýfædd börn sín innan við sólarhring frá fæðingu; koma því alvarlegir sjúkdómar eða fötlun oft ekki í ljós fyrr en eftir að börn eru komin heim í fyrsta skiptið. Um er að ræða lengingu á fæðingarorlofi í allt að 7 mánuði.

Framangreindar breytingar eiga að taka gildi frá og með 1. janúar 2013 og eiga við um börn sem fæðast (eru ættleidd eða tekin í varanlegt fóstur) frá og með þeim tíma.

Um þær er það að segja að Alþýðusambandinu var fyrir stuttu kynnt að hámarksgreiðslan yrði hækkuð í 400.000 kr. sem sambandið taldi ásættanlegt. Þegar frumvarpið kom síðan fram á Alþingi var búið að lækka hámarkið í 350.000 kr. Að mati Alþýðusambandsins er hér um að ræða of lága upphæð, sem skapar hættu á að sú þróun haldi áfram sem verið hefur undangengin misseri.

4. Lögð er til lenging á fæðingarorlofi úr níu í tólf mánuði á árunum 2014, 2015 og 2016, um einn mánuð á hverju ári. Þegar lengingin er að fullu komin til framkvæmda verður sjálfstæður réttur mæðra fjórir mánuðir, sjálfstæður feðra fjórir mánuðir og sameiginlegur/skiptanlegur réttur 4 mánuðir.

Varðandi lenginguna orlofsins er farin sambærileg leið eins og þegar fæðingarorlofið var lengt með nýjum lögum árið 2000, en þá var fæðingarorlof feðra lengt í áföngum. Það er jafnframt ljóst að þessi aðferð byggir á því að almenn og þverpólítísk sátt sé um efnið.

Í ljósi þess sem að framan segir lýsir Alþýðusambandið stuðningi við frumvarpið, enda verði í meðförum Alþingis tekin ákvörðun um að setja hámarksgreiðsluna (þakið) í 400.000 kr.

Virðingarfyllt,

F.h. Alþýðusambands Íslands

Halldór Grönvold,
aðstoðarframkvæmdastjóri ASÍ

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 11. desember 2012

Efni: Umsögn BSRB um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging), þskj. 638 - 496. mál.

BSRB hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um um breytingu á lögum um fæðingar- og foreldraorlof. Bandalagið fagnar áætlunum um hækkun þaks fæðingarorlofs sem en hefði kosið að sjá frekari hækkun en boðað er. Þannig fékk BSRB frumvarpið til umsagnar á fyrri stigum þess og þá átti þakið að hækka í 400 þús. kr. árið 2013. Bandalagið gerði engar athugasemdir við þá tillögu og leggur til að velferðarnefnd breyti frumvarpinu aftur í það horf í meðförum sínum.

Afleiðingar mikillar lækkunar þaks á fæðingarorlofsgreiðslur hefur valdið því að foreldrar taka sér síður fæðingarorlof en það á einkum við um feður. Þegar búið er svo um fæðingarorlofskerfið að foreldrar draga úr fæðingarorlofstöku er ljóst að það er ekki að þjóna markmiði sínu. Því hefur BSRB lagt mikla áherslu á að þakið verði hækkað sem fyrst. Með tillögunni verður þakið hækkað í 350 þús. kr. en engin langtímaáform eru um frekari hækkun þess. Hins vegar er lagðar til langtímaáætlanir um lengingu fæðingarorlofs sem tekur endanlega gildi 2016.

Bandalagið telur að forgangsraða verði í þessum efnum enda ljóst að foreldrar taka ekki lengra fæðingarorlof ef greiðslur í fæðingarorlofi eru áfram svo lágar að þau sjái sér ekki fært að taka fæðingarorlof yfir höfuð. Því er það brýnna verkefni að hækka þakið strax í 400 þús. kr. á mánuði ásamt því að gerð verði áætlun um frekari hækkun þess.

Fyrir hönd BSRB

Helga Jónsdóttir
framkvæmdastjóri

Barnaheill
Save the Children Iceland

Alþingi
Erindi nr. P 141/1128
komudagur 18.12.2012

Reykjavík 17. desember 2012

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn Barnaheilla - Save the Children á Íslandi um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging).

Barnaheill - Save the Children á Íslandi leggja áherslu á þá grundvallarreglu barnaréttarins og Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna að ávallt beri að hafa hag og þarfir barnsins að leiðarljósi þegar málefni þess eru ráðin, sama hver þau eru.

Barnaheill - Save the Children á Íslandi fagna lengingu fæðingar- og foreldraorlofs og fyrirhuguðum hækkunum á greiðslum. Slíkt er mikil réttarbót fyrir börn og foreldra á Íslandi. Mikilvægt er að stuðlað sé að því að báðir foreldrar nýti þann rétt sem þeim er tryggður með lögum, en slíkt er barninu fyrir bestu. Með lengingu fæðingar- og foreldraorlofs er jafnframt styttri tími frá því að orlofi lýkur, þar til barn fær leikskólavist. Barnaheill - Save the Children á Íslandi telja mikilvægt að stefnt verði að því að sveitarfélög tryggi börnum örugga vistun strax að fæðingar- eða foreldraorlofi loknu og þannig skapist ekki óvissuástand með umönnun barnsins, eins og nú er, þar sem barn fær að jafnan ekki leikskóalvist fyrr en um tveggja ára aldur. Samtökin telja því að ekki skuli færa til fyrra horfs rétt foreldra til að dreifa fæðingarorlofi sínu, heldur skuli sá réttur vera 24 mánuðir.

Barnaheill - Save the Children á Íslandi vilja vekja athygli á því að í umsögn sem samtökin sendu frá sér 15. mars s.l. um frumvarp til breytinga á lögum þessum, kom fram að samtökin telja að rýmka eigi rétt til framsals á milli foreldra. Ef annað foreldrið getur ekki einhverra hluta vegna nýtt rétt sinn til fæðingar- eða foreldraorlofs, skuli vera hægt að framselja þann rétt til hins foreldrisins. Samtökin telja þó afar mikilvægt að þessi réttur sé aðeins veittur í undantekningartilfellum. Einnig vilja samtökin benda á í þessu samhengi að tryggja þarf réttindi barna einstæðra foreldra þar sem hitt foreldrið er ekki til staðar þannig að þau fái jafnan tíma með foreldri á við önnur börn.

Barnaheill - Save the Children á Íslandi telja afar mikilvægt að öll börn fái notið samvista foreldris óháð stöðu foreldra þess. Rétturinn á að vera barnsins og mikilvægt að hagsmunir þess séu fyrst og fremst hafðir að leiðarljósi.

Þau tilfinningatengsl sem myndast milli barns og foreldris á fyrsta ári barnsins eru grunnurinn að öðrum tilfinninga- og félagstengslum síðar á ævinni. Barn sem nær að myndað góð og heilbrigð tengsl við foreldra sína er með sterkari sjálfsmýnd en barn sem ekki nær að mynda slík tengsl og mun því ganga betur í leik og starfi. Lög um fæðingar- og foreldraorlof þurfa að taka mið af þessu.

Virðingarfyllt
f.h. Barnaheilla - Save the Children á Íslandi
Erna Reynisdóttir
framkvæmdastjóri

Barnaheill - Save the Children Iceland - Suðurlandsbraut 24, 108 Reykjavík
s. 553 5900 - fax. 553 5960 - barnaheill@barnaheill.is - www.barnaheill.is

Umsögn um frumvarp um breytingar á lögum nr. 95/2000 um fæðingar- og foreldraorlof með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging).

Femínistafélag Íslands fagnar lengingu fæðingarorlofsins og þeim breytingum á frumvarpinu sem eru til að afturkalla skerðingar á fæðingarorlofinu vegna efnahagsástandsins. Hins vegar gerir félagið alvarlegar athugasemdir við að fyrirkomulag á lengingu fæðingarorlofsins verði 4/4/4 og telur félagið þær breytingar vera andstæðar markmiðum um jafnrétti kynjanna. Markmið með lögum nr. 10/2008 um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla eru meðal annars að „vinna gegn launamísrétti og annarri mismunun á grundvelli kyns á vinnumarkaði“ og „gera bæði konum og körlum kleift að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf“. Allar líkur eru á því að fyrirhuguð skipting á fæðingarorlofinu vinni gegn þessum markmiðum, annars vegna þess að þetta fyrirkomulag mun auka mun á milli kynjanna hvað varðar töku fæðingarorlofs og hins vegar vegna þess að skiptingin mun ýta enn frekar undir ójafna verkaskiptingu inn á heimilum þar sem konur munu bera hitann og þungann af ólaunuðum umönnunar- og heimilisstörfum.

Rannsóknir hafa sýnt að enn er verkaskipting inn á heimilum ójöfn milli kynjanna (samanber rannsókn Þóru Kristínar Þórsdóttur og Kolbeins Stefánssonar um verkaskiptingu kynjanna fyrir og eftir bankahrun, 2010). Það skiptir því miklu máli að foreldrar beri strax frá upphafi jafna ábyrgð á umönnun barna sinna. Lakari staða kvenna á vinnumarkaði en karla, sem birtist m.a. í launamun kynjanna og láréttri og lóðréttri kynjaskiptingu á vinnumarkaði, stuðlar að því að ef velja þarf á milli hvort foreldrið (í gagnkynhneigðu sambandi) er heima þá er oftast efnahagslegri hagkvæmara fyrir parið að það sé móðirin (samanber rannsókn Herdisar Sólborgar Haraldsdóttur, „Frá vöggu til leikskóla“, 2012). Hið opinbera þarf því að gæta að því að stuðla ekki með kerfisbundnum hætti að því að konur veljist til að sinna umönnunar- og heimilisstörfum umfram karla. Því verður eingöngu náð með því að fyrirkomulag fæðingarorlofsins sé á þann veg að um sjálfstæðan og óframseljanlegan rétt hvors foreldris um sig sé að ræða.

Í greinargerð með frumvarpinu sést glögglega að ofangreind sjónarmið eru þekkt, en þar segir:

Miðað við það kerfi, sem lagt er til með frumvarpi þessu, má leiða að því líkur að mæður haldi áfram að taka stærsta hluta sameiginlega réttarins sem verður átta mánuðir í stað sex mánaða og verði því mun lengur frá vinnumarkaði vegna barneigna en feðurnir. Má ætla að slík þróun vinni gegn markmiðinu um að jafna stöðu kvenna og karla á vinnumarkaði. Gera má ráð fyrir að því markmiði væri óneitanlega betur náð með því að jafna réttinn milli foreldra þannig að hvort foreldri um sig ætti rétt á sex mánuðum sem ekki væri framseljanlegur milli foreldra og þar með enginn sameiginlegur réttur sem foreldrar gætu skipt milli sín. Kostir þessa væru þá aðallega þeir að auka töku feðra á fæðingarorlofi sem ætti að sama skapi að auka líkur á að jafna stöðu foreldra á vinnumarkaði.

Hlutverk hins opinbera á að vera að „koma á og viðhalda jafnrétti og jöfnum tækifærum kvenna og karla og jafna þannig stöðu kynjanna á öllum sviðum samfélagsins“ eins og segir í jafnréttislögum (nr. 10/2008). Femínistafélag Íslands hvetur til þess að fyrirbyggjandi þekking á áhrifum 4/4/4 skiptingarinnar sé lögð til grundvallar afgreiðslu frumvarpsins á þann hátt að markmið jafnréttislaga séu látin ráða för. Félagið minnir á að fæðingarorlofslögin hafa vakið alþjóðlega athygli fyrir að vera stórt framfaraskref í jafnréttisátt. Ríkisstjórn Samfylkingarinnar og Vinstri-hreyfingarinnar græns framboðs kennir sig við jafnrétti og því sætir það furðu að lögð sé til breyting á lögum um fæðingar- og foreldraorlof (nr. 95/2000) sem er andstæð markmiðum jafnréttislaga (nr. 10/2008).

Lengri fæðingarorlofstaka mæðra hefur mun víðtækari áhrif en sem nemur jafnri stöðu og tækifærum kynjanna á vinnumarkaði. Hún hefur einnig áhrif á ýmis uppsöfnuð réttindi, t.d. lífeyrisréttindi, og stuðlar að lakari efnahagslegri stöðu kvenna en karla. Þá vill félagið benda á að erfitt verður að breyta núverandi fyrirkomulagi seinna meir ef það merkir að skerða þurfi réttindi mæðra til að feður taki fæðingarorlof til jafns á við þær.

Femínistafélag Íslands vill undirstrika að hagsmunir barnsins eru ávallt best tryggðir með því að skapa samfélag jafnréttis og skorar á Alþingi að breyta fyrirkomulaginu á skiptingu fæðingarorlofs á þann veg að hún stuðli að jafnri þátttöku, jöfnum tækifærum, jöfnum skyldum og jafnri ábyrgð beggja foreldra sem og rétti barnsins til að njóta samvista við báða foreldra.

Nefndasvið Alþingis

Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Akureyri, 13. desember 2012
1212005 IE

Efni: Umsögn Jafnréttisstofu um frv. til breytinga á lögum um fæðingar- og foreldraorlof, 496. mál, þskj. 638.

Með tölvubréfi dags. 10. desember 2012, óskaði velferðarnefnd Alþingis eftir umsögn Jafnréttisstofu um frumvarp til breytinga á lögum nr. 95/2000 um fæðingar- og foreldraorlof (hækkun greiðslna og lenging), 496. mál, þskj. 638. Í tölvubréfi nefndarinnar kom fram að umsagnarinnar væri óskað í síðasta 13. desember 2012. Jafnréttisstofa kemst ekki hjá því að gera athugasemd við að svo stuttur frestur sé gefinn til þess að gefa umsögn um lagafrumvarp. Svo stuttur frestur gefur umsagnaraðilum lítið sem ekkert svigrúm til að kanna forsendur frumvarps eða viðað að sér gögnum, sem nauðsynlegt getur verið til þess að gefa greinargóða umsögn.

Almennar athugasemdir Jafnréttisstofu við frumvarpið:

Jafnréttisstofa fagnar þeirri afstöðu löggjafans sem fram kemur í greinargerð með frumvarpi því til breytinga á lögum um fæðingar- og foreldraorlof sem hér er til umsagnar, að mikilvægt þygi að hefja endurreisn á fæðingarorlofskerfinu, en kerfið hefur verið mjög mikið skert frá efnahagshruninu í byrjun október 2008. Svo mikið að segja má að fæðingarorlofskerfið eins og það er nú sé ekki svipur hjá sjón miðað við það sem áður var.

Jafnréttisstofa tekur undir það að hækka þurfi greiðslur til foreldra og Jafnréttisstofa fagnar því að loks eigi að stíga það skref að lengja fæðingarorlof á Íslandi í 12 mánuði.

Jafnréttisstofa tekur einnig undir það að fært verið til fyrra horfs að taka skuli fæðingarorlofið á fyrstu 18 mánuðum barnsins, en ekki verði hægt að dreifa því á allt að 36 mánuði, eins og er skv. núgildandi reglum. Enda snýst fæðingarorlof fyrst og fremst um það að barn eigi kost á nánum samvistum við báða foreldra sína í upphafi lífs síns og einnig þegar aðrir umönnunarkostir, s.s. dagforeldrar og/eða dagheimili eru ekki í boði.

Jafnréttisstofa

Í frumvarpinu er lagt til að haldið verði í það fyrirkomulag sem nú er að foreldrar eigi jafnlangan sjálfstæðan rétt til töku fæðingarorlofs, sem verður lengdur í fjóra mánuði í skrefum, sem ekki er hægt að framselja og síðan geti foreldrar sjálfir ákveðið hvort og þá hvernig þeir skipti með sér einum þriðja af heildarfæðingarorlofinu. Jafnréttisstofa telur að heppilegra væri og í meira samræmi við gildandi jafnréttislög að fæðingarorlofið yrði þannig að hvort foreldri um sig ætti sjálfstæðan rétt til fæðingarorlofs í sex mánuði. Reynslan hefur sýnt, sjá m.a. athugasemdir í greinargerði með frumvarpinu sem hér er til umsagnar, að það eru mæðurnar sem taka tvo þriðju af orlofinu. Með því að halda því fyrirkomulagi að hafa orlofið þrískipt þá eru verulegar líkur á því að mæður muni taka átta mánuði en feður aðeins fjóra. Það er í meira samræmi við markmið jafnréttislaga nr. 10/2008 um að jafna stöðu kynjanna á vinnumarkaði og í samfélaginu, sbr. 1. gr., að færa fæðingarorlofið í það horf að báðir foreldrar eigi jafnan rétt, sex mánuði. Foreldrar geta þá tekið hluta orlofsins á sama tíma ef þeir svo kjósa, þannig að ákveðiðnn sveigjanleiki er í kerfinu.

Jafnréttisstofa telur jafnframt að það að útrýma kynbundnu launamisrétti sé nauðsynleg forsenda þess að foreldrar geti raunverulega nýtt sér fæðingarorlofsrétt sinn til jafns. Eins og staðan er í dag, sjá m.a. athugasemdir í greinargerð með frumvarpinu, þá eru mæður með lægri laun en feður og m.a. þess vegna taka þær stærri hluta af fæðingarorlofinu en feður. Til þess að foreldrar eigi raunverulega kost á að skipta orlofi jafnt þarf kynbundið launamisrétti að hverfa.

Jafnréttisstofa harmar það að þak á greiðslum til foreldra í fæðingarorlofi verði ekki hækkað meira en lagt er til í frumvarpinu. Ljóst er að stór hluti foreldra verður fyrir mikilli tekjulækkun við það að taka fæðingarorlof, ekki síst þegar litið er til þess að laun hafa lítið hækkað, framfærslukostnaður hækkar og verðtryggð lán hækka vegna skattahækkana, svo það helsta sé nefnt. Líklegra er að tekjulægri einstaklingurinn verji þá meiri tíma heima og tekjuhærri einstaklingurinn dragi úr sínum tíma heima sem getur haft neikvæð áhrif á verkaskiptingu á heimilum og jafna stöðu kynjanna.

Jafnréttisstofa harmar það einnig að lenging á fæðingarorlofi í 12 mánuði úr níu verði ekki að veruleika fyrir en eftir rúm þrjú ár og að lenging orlofsins hefjist ekki fyrir en á árinu 2014. Það er löngu orðið tímabært að lengja fæðingaorlof hér á landi. Ísland hefur dregist langt aftur úr löndunum sem við berum okkur helst saman við hvað þetta varðar.

Jafnréttisstofa bendir á að það er ekki að finna í frumvarpinu ákvæði um sérstakan rétt mæðra til orlofstöku vegna meðgöngu og fæðingar. Margar verðandi mæður eru frá vinnu síðustu vikunnar fyrir fæðingu og eru þá í veikindaleyfi á grundvelli lækisvottorðs. Þær eru ekki í öllum tilvikum veikar heldur þreyttar vegna

meðgöngunnar. Það er betra bæði fyrir þær og börnin að þær geti hvílst fyrir fæðingu. Jafnréttisstofa telur löngu tímabært að gefa þessu gaum og að bæta við réttindi mæðra sérstökum rétti til töku orlofs vegna meðgöngunnar og fæðingarinnar sjálfrar, áður en þær taka hið hefðbundna fæðingarorlof, sem ætti ekki að skerðast við þetta orlof sem hér er lagt til að tekið verði upp.

Athugasemdir við einstaka greinar:

1. gr.

8. gr. a. orðist svo:

“Foreldrar, sbr. 1. mgr. 1. gr., eiga sjálfstæðan rétt til fæðingarorlofs í allt að sex mánuði hvort um sig vegna fæðingar, frumættleiðingar eða töku barns í varanlegt fóstur. Þessi réttur er ekki framseljanlegur.”

Öllum öðrum greinum frumvarpsins verði breytt til samræmis við það að rétturinn til fæðingarorlofs sé sex mánuðir fyrir hvort foreldri.

2.gr.

Þær breytingar verði gerðar á 2. gr. frv. að hámarksfjárhæðin verði hækkuð.

7. gr.

Þessi grein frumvarpsins verði felld niður og fæðingarorlof verði lengt í 12 mánuði vegna barna sem fæðast frá 1. janúar 2013.

Nýrri grein verði bætt við um sérstakan viðbótarrétt mæðra til töku orlofs í kringum fæðinguna, sem ekki skerðir rétt þeirra til töku sex mánaða fæðingarorlofs.

Sé óskað frekari skýringa eða upplýsinga þá vinsamlegast hafið samband við Jafnréttisstofu.

Virðingarfyllst,

Ingibjörg Elíasdóttir
lögfræðingur

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10

150 Reykjavík

10. desember 2012

**Efni: Athugasemdir KÍ við Þingskjal 638 — 496. mál. Frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging).
(Lagt fyrir Alþingi á 141. löggjafarþingi 2012–2013.)**

Almennar athugasemdir Kennarasambands Íslands (KÍ) lúta að eftirfarandi:

- KÍ leggur áherslu á að skerðingar á hámarksgreiðslum í fæðingarorlofi verði dregnar að fullu til baka áður en farið verði í að lengja fæðingarorlofið.
- Í frumvarpinu eru lagt til að hámarksgreiðslur verði kr. 350.000. Rétt er að benda á að þegar Velferðarráðuneytið sendi drög að frumvarpi til aðila vinnumarkaðarins, m.a KÍ, þá nam hámarksgreiðslan kr. 400.000 og leggur KÍ áherslu á að miðað verði við þá upphæð sem fyrsta skref í áttina að því að hækka hámarksgreiðslur.
- KÍ telur það óásættanlegt að miða við 80% af launum. Þegar fæðingarorlofskerfinu var komið á héldu mæður hjá ríki 100% launum í þrjá mánuði og grunnlaunum í 3 mánuði. Til að bæta hugsanlegan mismun á launum á sínum tíma var sjóðurinn FOS stofnaður, en hann stendur ekki undir því að bæta þetta upp eins og ráð var fyrir gert þegar fæðingarorlofslögunum var komið á árið 2000.

F.h KÍ

Erna Guðmundsdóttir hdl, lögfræðingur KÍ

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Alþingi
Erindi nr. P 141/982
komudagur 11. 12. 2012

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 12. desember 2012.

Efni: Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging), 141. löggjafarþing 2012 -2013. Þingskjal nr. 638 – 496. mál.

Mannréttindaskrifstofa Íslands (MRSÍ) fagnar framangreindu frumvarpi og telur hér stigin jákvæð skref í þá átt að leiðrétta þá skerðingu er gerð var á fæðingar- og foreldraorlofi í kjölfar þrenginga í ríkisfjármálum haustið 2008. MRSÍ gerir þó athugasemdir við að fallið var frá að kveða á um að mánaðarleg greiðsla Fæðingarorlofssjóðs til starfsmanns í fæðingarorlofi skuli aldrei nema hærri fjárhæð en kr. 400.000. Í dag nemur þessi fjárhæð 300.000 kr. og eins og frumvarpið er í núverandi mynd skal fjárhæðin hækka í 350.000 kr., í stað 400.000 kr. eins og fyrirhugað var.

MRSÍ telur og mikilvægt að kveðið verði skýrt á um hvenær skerðing greiðslna í fæðingar- og foreldraorlofi verði að fullu gengin til baka. Þá gerir skrifstofan enn fremur athugasemd við það að færa eigi til fyrra horfs þann tíma sem foreldrum er heimilt að dreifa fæðingarorlofi sínu á, þ.e. að miðað verði við fyrstu 18 mánuði í lífi barns, eða frá því barn kemur inn á heimili vegna ættleiðingar eða töku í varanlegt fóstur, í stað 36 eins og nú er. Þó vissulega megi taka undir það, sem segir í greinargerð um 1. gr. frumvarpsins, að tilgangur fæðingarorlofs sé fyrst og fremst að annast barnið á fyrstu mánuðunum í lífi þess þegar það þurfi á mikilli umönnun foreldra að halda og að barnið eigi þess kost að mynda sterk tilfinningatengsl við báða foreldra sína og sama gildi þegar börn séu nýkomin á framtíðarheimili sín vegna ættleiðingar eða töku í varanlegt fóstur, þá verður þó að ætla að foreldri sé samvistum við barn sitt og myndi tengsl við það þó foreldrið sé ekki í fæðingar- eða foreldraorlofi. Að hafa aukið svigrúm getur skipt foreldra miklu máli og geta ýmsar ástæður legið þar að baki. Telur MRSÍ að lágmarki að kanna þurfi hver áhrif breytingin í 36 mánuði hefur haft varðandi töku fæðingar- og foreldraorlofs, t.d. hvort hún hafi aukið möguleika foreldra á að skipta töku fæðingarorlofs jafnt á milli sín.

Virðingarfyllt,

f.h. Mannréttindaskrifstofu Íslands

Margrét Steinarsdóttir, framkvæmdastjóri

Sigrún Júlíusdóttir, prófessor og formaður stjórnar RBF
Guðný Björk Eydal, prófessor
Félagsráðgjafardeild
Háskóli Íslands.

Velferðarnefnd Alþingis,
Nefndasvið Alþingis,
Austurstræti 18,
150 Reykjavík.

Alþingi
Erindi nr. P 141/1063
komudagur 13.12.2012

Reykjavík 13.12.2012

Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging). (Lagt fyrir Alþingi á 141. löggjafarþingi 2012–2013.)

RBF fagnar framkomnu stjórnarfrumvarpi sem lýtur annars vegar að leiðréttingum á skerðingum á upphæðum sem áætlað er að framkvæma í áföngum og hins vegar lengingu orlofsins í tólf mánuði úr níu. Þá er einnig afnumin lenging á tímabilinu sem taka orlofs er heimil til fyrra horfs. Lenging orlofsins, sem lengi hefur verið stefnt að, er tímamótaáfangi á sviði fjölskyldustefnu til hagsbóta fyrir fjölskyldur í þágu foreldrajafréttis og hagsmuna barna. Að því gefnu að frumvarpið verði að lögum hefur Ísland loks mótað heildræna stefnu vegna umönnunar barna en ítrekað hefur verið bent á hversu erfitt það hefur reynst foreldrum að brúa það bil sem nú er milli fæðingarorlofs og öruggrar dagvistunar, á leikskóla eða hjá dagforeldrum. Þessum mikilvæga áfanga er fagnað sem og afnámi ofangreindra skerðinga.

Í frumvarpinu er lagt til að einn mánuður bætist við sjálfstæðan rétt hvors foreldris og einn við sameiginlegan rétt foreldra. Um markmið laga um fæðingar- og foreldraorlof nr. 95/2000 segir í 2. gr. „Markmið laga þessara er að tryggja barni samvistir við báða foreldra. Þá er lögum þessum ætlað að gera bæði konum og körlum kleift að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf.“ Markmiðið er í samræmi við áherslur ályktunar Alþingis um fjölskyldustefnu frá 1997 þar sem segir að ein af meginforsendum fjölskyldustefnu skuli vera „að velferð fjölskyldunnar byggist á jafnrétti karla og kvenna og sameiginlegri ábyrgð á verkaskiptingu innan hennar.“ Fleiri lagaákvæði í þessa veru mætti rifja upp, en í því sambandi er vert að minna á margvíslegar breytingar á ákvæðum sifjaréttar sem miða einnig að því að tryggja rétt barna til umönnunar og forsjár beggja forelda. Þetta eru allt skýrar vísbendingar um markvissa framþróun. Áhrifanna gætir víða, og nægir þar að nefna löggjöf um sameiginlega forsjá foreldra eftir skilnað. Sú breyting, að um 90% foreldra fara nú sameiginlega með forsjá barna sinna eftir skilnað, endurspeglar aukna þátttöku feðra í ábyrgð, uppeldi, umönnun og framfærslu barna sinna. Þetta má m.a. rekja til nánari tengslamyndunar og

samveru föður og barns á fyrsta æviskeiði þess, eftir að fæðingarorlof feðrum tilhanda fékkst viðurkennt.

Í ljósi þessara markmiða, sem öll miða að því að tryggja báðum foreldrum möguleika á að annast um börn sín og þátttöku á vinnumarkaði, vekur athygli að við lengingu orlofsins sé áfram miðað við þrískiptingu orlofsins í stað þess að tryggja enn frekar jafna möguleika foreldra með því að draga úr hinum sameiginlega rétti. Reynslan kennir að í langflestum tilvikum er slíkur sameiginlegur réttur nýttur af mæðrum eingöngu. Rannsóknir á reynslu Norðurlanda af fæðingarorlofi sem foreldrum er ætlað að skipta á milli sín, allt frá því að Svíar innleiddu slíkt orlof 1974, sýna að það er nær eingöngu notað af mæðrum. Það var einnig reynsla Íslendinga af fæðingarorlofi skv. lögum frá 1980. Feður nota hins vegar í miklum meirihluta tilvika óframseljanlegan rétt til fæðingarorlofs. Þetta sést mjög greinilega á meðfylgjandi yfirlitstöflu, hlutfall þeirra daga sem feður taka er í réttu hlutfalli við þann fjölda vikna sem þeir eiga rétt á.

Tafla 1. Fjöldi vikna í fæðingarorlofi: Heildarfjöldi og réttur feðra, hlutfall heildarfjölda daga sem feður nota, Norðurlönd árið 2010

	Danmörk	Finland	Ísland	Noregur	Svíþjóð
Heildarfjöldi vikna	50	44 (48)*	39	46/56	69
Feður með mæðrum	2	3	-	2	2
Feður sjálfstæður réttur	-	(4)*	13	8**	8
Hlutfall heildarfjölda daga sem feður taka	7,7	7,1	31,7	14,7	23,9

*Feður sem taka síðustu 12 daga af þeim hluta orlofsins sem foreldrar mega ráðstafa sína á milli fá 24 „bónus“ daga. **2012 bætu Norðmenn við mánuði, réttur feðra nú 3 mánuðir þar.
Heimild: NOSOSKO, 2011.

Það verður því, í ljósi reynslunnar, að teljast líklegt að það verði einkum mæður sem nota hin sameiginlegu réttindi og feður verði áfram í aukahlutverki hvað umönnun ungra barna varðar, verði frumvarpið samþykkt í núverandi mynd. Það er í nokkru ósamræmi við áðurnefnd markmið varðandi rétt barna til umönnunar beggja foreldra og þau jafnréttissjónarmið sem Alþingi hefur haft að leiðarljósi í lagasmíð um málefni fjölskyldunnar á undanförunum áratugum. Við teljum mikilvægt og viljum hvetja nefndina til að skoða til hlýtar þann kost að hvort foreldri fái rétt til fimm mánaða orlofs og gætu ráðstafað sín á milli 2 mánaða orlofi. Slík skipting myndi leiða til meira jafnræðis með foreldrum, bæði hvað varðar umönnun barna og á vinnumarkaði, því eins og bent var á við setningu laganna þá hafa langar fjarvistir mæðra í flestum tilvikum neikvæð áhrif á stöðu þeirra á vinnumarkaði.

Ísland hefur verið í forystu alþjóðlega á sviði jafnréttismála og hefur í fjögur ár verið í efsta sæti í árlegri úttekt Alþjóða efnahagsráðsins, *WEF*, á jafnrétti karla og kvenna í heiminum. Önnur ríki hafa allt frá því að lögin voru sett árið 2000 litið til „íslenska líkansins“ sem fyrirmyndar þegar þau hafa gert breytingar á löggjöf um fæðingarorlof. Af þessu er augljóst að Ísland gegnir hér ákveðnu forystuhlutverki. Það Að hve miklu leyti Alþingi ákveður að jafna rétt foreldra í þessum efnum mun því ekki aðeins skipta miklu fyrir þróun jafnréttis í íslensku samfélagi heldur einnig hafa víðtæk áhrif á alþjóðavettvangi.

Með vinsemd og virðingu,

Sigrún Júlíusdóttir
Prófessor
Félagsráðgjafardeild
Háskóli Íslands
sigjul@hi.is

Guðný Björk Eydal
Prófessor
Félagsráðgjafardeild
Háskóli Íslands
ge@hi.is

HÁSKÓLI ÍSLANDS
FÉLAGSRÁÐGJAFARDEILD

Sjá nánar:

- Guðný Björk Eydal. (2006). Þróun og einkenni íslenskrar umönnunarstefnu 1944-2004. *Uppeldi and menntun*, 15,2, 9-30.
- Eydal, G.B. and Rostgaard, T. (2011). Gender equality re-visited: Changes in Nordic child-care policies in the 2000s. *Regional issue, Social Policy & Administration*, 45, 2, pp. 161-179. Sótt af <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9515.2010.00762.x/full>
- Eydal, G.B. and Gíslason, I.V (Eds.) (2008). *Equal rights to earn and care, the case of Iceland*. Reykjavík: Félagsvísindastofnun.
- I.V. Gíslason and Eydal, G.B. (Eds.). (2011). *Parental leave, childcare and gender equality in the Nordic countries*. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.
- Sigrún Júlíusdóttir og Nanna Sigurðardóttir. (2000). *Áfram foreldrar. Rannsókn um sameiginlega forsjá og velferð barna við skilnað foreldra*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Sigrún Júlíusdóttir. (2001). *Fjölskyldur við aldahvörf*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Salvör Nordal, Sigrún Júlíusdóttir og Vilhjálmur Árnason (ritstj.). (2010). *Velferð barna. Gildismat og ábyrgð samfélags*. Reykjavík: Siðfræðistofnun - Háskólaútgáfan.

SAMTÖK ATVINNULÍFSINS

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. P 141/1053
komudagur 13.12.2012

Reykjavík 13. des. 2012

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000 um fæðingar- og foreldraorlof. (hækkun greiðslna og lenging), 496. mál.

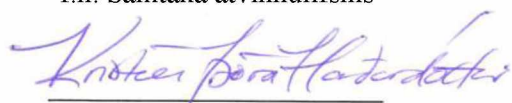
Samtökum atvinnulífsins hafa borist til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000 um fæðingar- og foreldraorlof. Með frumvarpinu eru lagðar til nokkrar breytingar á ákvæðum laganna er snúa að lengd fæðingarorlofs og greiðslum í orlofi.

Samtök atvinnulífsins gera ekki athugasemdir við ákvæði frumvarpsins er snúa að breytingum á viðmiðunarfjárhæðum greiðslna úr fæðingarorlofssjóði. Í ljósi þess að heimild foreldra til að dreifa fæðingarorlofi sínu er færð aftur til fyrra horfs, þannig að fæðingarorlofi verði ekki dreift lengur en í 18 mánuði, eru hér ekki heldur gerðar athugasemdir við lengingu fæðingarorlofs úr samtals 9 mánuðum í 12 mánuði.

Hinsvegar gera Samtök atvinnulífsins athugasemd við að ekki er skýrt af frumvarpinu hvernig fjármögnun verður háttáð. Fram kemur í greinargerð með frumvarpinu að strax árið 2014 fari útgjöld vegna lagabreytinganna fram úr fjárheimildum án þess að gerð sé grein fyrir því með hvaða hætti standa eigi straum af þeim útgjöldum. Samtök atvinnulífsins leggja mikla áherslu á að útgjaldaauka vegna frumvarpsins verði mætt án frekari hækkunar almenna tryggingagjaldsins, en í stað þess verði hlutfall gjaldsins sem rennur til fæðingarorlofssjóðs hækkað innan þess ramma sem fyrir er.

Ljóst er að nokkur hluti verðandi mæðra framvísar læknisvottorði um óvinnufærni síðustu vikur meðgöngunnar. Í mörgum tilfellum virðist vera um það að ræða að læknir ráðleggi verðandi móður hvíld en að ekki sé í raun um að ræða sjúkdóm sem valdi óvinnufærni. Í slíkum tilfellum er vinnuveitendum óhægt um vik að véfengja vottorð lækis og greiða því starfsmönnum veikindalaun á grundvelli vottorðsins. Fyrir atvinnulífið eru þessar fjarvistir mjög kostnaðarsamar og bætast við kostnað af venjubundnum veikindum starfsfólks. Samtök atvinnulífsins telja mikilvægt að brugðist verði viss þessu með einhverjum hætti og leggja því til að samhliða lengingu fæðingarorlofs hefjist fæðingarorlof í slíkum tilfellum allt að mánuði fyrir áætlaðan fæðingardag og styttest sem því nemur í hinn endann.

Virðingarfyllst,
f.h. Samtaka atvinnulífsins

Kristín Þóra Harðardóttir

12.12.2012

SFR stéttarfélag í almannajónustu fagnar breytingunum sem lagðar eru til að lögum um fæðingarorlof nr. 95/2012..

SFR stéttarfélag í almannajónustu vill minna á að löggjöf um fæðingarorlof snýst ekki einungis um lengd orlofsins heldur einnig um upphæð þeirrar greiðslu sem foreldrar fá í fæðingarorlofi og er hún forsenda þess að þeir geti nýtt orlofið. Fjárhæðirnar skipta máli og þær þarf að hækka.

SFR vill einnig benda á þann galla í lögum um fæðingarorlof að ekki sé tekið á aðstæðum einstæðra foreldra. Barn einstæðs foreldris fær ekki sama rétt og börn para og er það dæmi um að hér sé vinnumarkaðshugsun höfð að leiðarljósi fremur en sú hugmynd að jafna stöðu kynjanna. Huga þarf betur að þeim undantekningartilvikum þar sem börn hafa ekki aðgang að tveimur foreldrum.

Árni St. Jónsson
Formaður
Beint símanúmer: 525-8342, GSM: 8929644
www.sfr.is

STÉTTARFÉLAG
Í ALMANNAJÖNUSTU

Valdimar Tr. Hafstein
Miðstræti 4, Reykjavík

Velferðarnefnd
Skrifstofa Alþingis
150 Reykjavík

Reykjavík, 8. desember 2012

Umsögn um þingskjal 638 - 496. mál: Frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum (hækkun greiðslna og lenging).

Ágætu nefndarmenn í velferðarnefnd,

Á meðan ég fagna framkomnu stjórnarfrumvarpi til breytingar á lögum um fæðingar- og foreldraorlof sem nefndin hefur nú til umfjöllunar, vil ég koma eftirfarandi umsögn á framfæri.

Ég eignaðist mitt fyrsta barn 2009 og tók þriggja mánaða fæðingarorlof þegar sonur minn var sex mánaða gamall. Ég er sannfærður um að samvera okkar feðganna hafi skipt sköpum um kærleika okkar og nánd. Lögin um fæðingarorlof skiluðu því líka 2009 að konan mín, móðir drengsins, hafði meira svigrúm en hún ella hefði haft til að stunda sitt nám, þar sem ég þurfti ekki að vinna fyrir okkur á meðan.

Við eigum von á öðru barni í lok janúar 2013. Miðað við núverandi frumvarp sé ég ekki fram á að fara í fæðingarorlof árið 2013. Það tekur mig sárt, en til þess skilar hækkunin á hámarksgreiðslunni of litlu af skerðingu hennar til baka. Er ég þó enginn hátekjumaður, aðeins háskólakennari, en við þurfum eins og aðrir að standa undir afborgunum og höfum varla efni á verulegri tekjuskerðingu í þrjá mánuði. Þó hafði ég hugsað mér að reyna að taka fæðingarorlofið síðar, á haustmánuðum 2014, þegar barnið verður 18/19 mánaða gamalt, og brúa þannig bilið áður en það hefur leikskólagöngu, enda hefur konan mín áform um að fara í framhaldsnám þá.

Og þá er ég kominn að aðalerindi mínu við velferðarnefnd, sem varðar ekki upphæð fæðingarorlofsins, heldur þá breytingu sem laumað er inn í frumvarpið ásamt með lengingu orlofsins og hækkun greiðslupaksins: Afturhvarfið til reglunnar um að aðeins megi taka fæðingarorlof fyrstu 18 mánuði eftir fæðingu barns. Þessi “gildistími” var með góðum rökum lengdur í 36 mánuði frá 1. júlí 2009, í samhengi við lækkun greiðslupaksins í 350.000 kr., til þess að deila greiðslum á lengri tíma en einnig til að skapa báðum foreldrum aukinn sveigjanleika og svigrúm til að nýta rétt til fæðingarorlofs um leið og upphæð þess lækkaði. Nú, aðeins tveimur og hálfu ári síðar, er hann stytur aftur án haldbærs

rökstuðnings. Í athugasemdunum sem fylgja frumvarpinu er m.a.s. tekið fram að vegna þess hve skammt er síðan fyrirkomulaginu var breytt liggi ekki einu sinni "fyrir endanlegar tölur um í hvaða mæli foreldrar hafa nýtt sér það að geta dreift orlofinu yfir lengra tímabil". Breytingarnar virðast því í besta falli vera ótímabærar. Athugasemdirnar gera jafnframt ráð fyrir að engin sérstök sparnaðaráhrif séu af styttri "gildistíma" orlofsins, útgjöld Fæðingarorlofssjóðs haldist óbreytt af þeim sökum.

Mér er þessi tillaga óskiljanleg, í ljósi þess að íslensk börn komast almennt ekki á leikskóla fyrr en eftir tveggja ára afmælið, oftast tveggja til tveggja og hálfis árs gömul. Engin breyting er fjárfest á því á næstunni. Í tilviki barnsins sem við eigum von á í janúar 2013 mun þetta afturhvarf verða þess valdandi að við feðgin munum væntanlega ekki njóta saman þriggja mánaða sólarhringssamvista. Það mun kalla á vistun hjá dagforeldrum á þeim tíma sem barnið hefði ella notið samvista við föður sinn. Þetta flækir jafnframt áform konu minnar um framhaldsnám, enda er henni illa við þá tilhugsun að setja eins árs barn í hendur vandalausra — og margt í barnasálfræði styður við þá afstöðu.

Þetta er auðvitað bara eitt tilfelli, mitt eigið, sem ég hef rakið, en ég er handviss um að helmingun 36 mánaða "gildistíma" fæðingarorlofsins hefur slæm áhrif á margar aðrar fjölskyldur: Sviptir fleiri börn samveru við foreldra sína, dempar víðar jafnréttisáhrif laganna, og dregur þannig úr mætti þeirra til að ná þeim markmiðum sem þeim er ætlað. Ef þetta væri réttlætt með áhrifum á ríkisbúskapinn væri hægt að sýna því skilning, en þvert á móti kemur fram í athugasemdum að enginn sparnaðar verði af þessari helmingun. Þessi vonda ráðstöfun er því byggð inn í frumvarpið algerlega að óþörfu!

Látum vera að lækkun á greiðslupakinu sé ekki skilað í stærri áföngum en frumvarpið gerir ráð fyrir; látum vera þó ríkisstjórnin lengi fæðingarorlofið ekki fyrr en fyrst á fjárlögum ársins 2014, sem hún þó ber enga ábyrgð á. Það er a.m.k. óþarfi að draga úr mætti laganna til að ná markmiðum sínum og gera þar með nokkrum hópi foreldra og barna erfiðar fyrir en ella að nýta rétt sinn með því að minnka svigrúmið til þess úr 36 mánuðum í 18.

Ég beini því hér með þeirri ósk til velferðarnefndar að áður en frumvarpið kemur til annarrar umræðu í þinginu verði felldir brott úr 1. gr. þess liðir b, d, og e, auk þess sem síðasta setning 3. gr. falli brott.

Virðingarfyllst,

Valdimar Tr. Hafstein
Miðstræti 4, Reykjavík